

Uppdrag att genomlys utbildningsutbudet för livslångt lärande och omställning

Rapport från Högskolan Dalarna

1 Inledning

Denna rapport utgör svar på det uppdrag de statliga högre lärosätena fick mot bakgrund av införandet av det nya omställningspaketet generellt och omställningsstudiestödet (OSS)¹ i synnerhet (Regeringsbeslut U2022/02386). Högskolan Dalarna har ett omfattande utbildningsutbud som lämpar sig väl för livslångt lärande och omställning på arbetsmarknaden och attraherar, enligt lärosätets bedömning, redan idag individer ur den målgrupp stödet riktar sig till.

I rapporten har Högskolan Dalarna valt att fokusera på att beskriva utbildningsutbudet på en övergripande nivå för att belysa hur sammansättningen av vårt utbud lämpar sig för de potentiella studenter och det möjliga utbildningsbehov som omställningsstudiestödet kan ge upphov till. Genomlysningen riktar in på det som nämns i uppdragsbeskrivningen, nämligen utbildningsutbudets form och innehåll med tanke på regeringens mer långsiktiga syfte att tillgängliggöra de kurser och utbildningar som riktar sig mot redan yrkesverksamma (Regeringsbeslut U2022/02386).

Ett övergripande resonemang förs sedan kring hur Högskolan Dalarnas befintliga utbud kan bidra till att möta de behov av utbildning som det nya stödet kan ge upphov till. Denna del är något mer resonerande då Högskolan i dagsläget har ganska begränsad kunskap om hur behovet kommer se ut, särskilt innehållsmässigt.

Därefter följer en del som övergripande beskriver Högskolan Dalarnas utvecklingsplaner för våra utbildningar i den mån dessa sammanfaller med syftet att stärka tillgången till utbildning för livslångt lärande och omställning.

Slutligen lyfts några tankar kring de utmaningar som Högskolan Dalarna identifierat i samband med ett potentiellt breddat eller mer preciserat uppdrag för högre utbildning gällande livslångt lärande i allmänhet samt omställningsstudiestödet i synnerhet.

Allra först återges dock några tankar kring livslångt lärande och omställning.

2 Livslångt lärande och omställning på arbetsmarknaden

---

¹ Omställningsstudiestödet kommer härnäst ibland benämnas genom förkortningen OSS. Exempelvis vid beskrivning av de studenter som söker eller får stödet, d.v.s. OSS-studenter.

En betydande del av diskussionerna mellan lärosätena gällande det nya omställningsstudiestödet har handlat om *Livslångt* lärande, dess konceptualisering samt hur det kan/bör operationaliseras. Livslångt lärande är ett bredare koncept än ”omställning” och beroende på hur livslångt lärande definieras kan en mycket stor andel av utbildningsutbudet tänkas möta det behov av utbildning som kan uppkomma genom omställningsstudiestödet. Däremot är begreppet omställning snävare och genom att låta detta begrepp styra genomlysningen leds fokus in på kopplingen till arbetsmarknaden på ett tydligare sätt. Detta styr i sin tur in resonemanget till hur väl utbildningsutbudet kan matcha ett eventuellt *samhälleligt* behov av kompetenser och (yrkes)utbildningar.

Syftet med denna rapport är att analysera efterfråge- och utbudssidan av vår utbildning och utgångspunkten har varit i reglerna för det nya studiestödet vars grundläggande syfte tolkats som att stärka individens ställning på arbetsmarknaden genom att ge bättre förutsättningar för redan yrkesverksamma att fortsätta studera (Regeringsbeslut U2022/02386, s. 2)

Genomlysningen tar sin utgångspunkt i att det finns tre huvudsakliga skäl till att söka utbildning med omställningsstudiestödet, nämligen att *bredda sig*, *fördjupa sig* eller *byta spår* på arbetsmarknaden. I det första och i någon mån det andra skälet ser vi att detta främst handlar om ett behov av fristående kurser och gärna på distans och lägre studietakt. För en *fördjupning* torde dock denna främst erhållas genom kortare program eller kurspaket på avancerad nivå, vilket även kan komma ifråga för ett eventuellt *spårbyte*. Inom denna sistnämnda kategori ser vi också att det kan röra sig om längre utbildningar på både grund- och avancerad nivå (tre eller fler år på grundnivå och 2 år på avancerad nivå) även om enbart 44 veckors studier (66hp) ersätts med det nya studiemedlet.

Omställningsstudiestödets bärande tanke är att stärka individens ställning på arbetsmarknaden. Samtidigt är kunskapen i dagsläget begränsad gällande vilka individuella behov som kan komma att utgöra huvudpart bland de som söker omställningsstudiestöd. Genomlysningen kommer därmed fokusera mer på formen än innehållet med reservation för vissa utbildningsområden och där det råder stor brist på arbetskraft nationellt sett.

I fråga om vilken typ av studenter som kommer studera med nya studiemedlet så är vissa egenskaper redan givna i och med reglerna för detta, förhållandevis äldre redan yrkesverksamma personer. Majoriteten av OSS-studenterna kan därmed antas redan ha ett starkt och mer rotat sammanhang privat i form av exempelvis, familj och barn, egen bostad, etc. De kommer också sannolikt med mer praktisk erfarenhet samt större livserfarenhet än den traditionella unga nybörjarstudenten eller för den delen genomsnittsstudenten i Sverige. De kan ha läst tidigare men också komma som nybörjare i högre studier. Sammantaget innebär detta en något annorlunda studentgrupp än den hittills typiska inom högskolesektorn.

I denna rapport används bristyrken som en indikation för innehållet i utbildningarna som OSS-studenter kan tänkas söka. Detta då vi ännu inte har kännedom om vilka utbildningar som OSS-studenterna sökt eller vilka ansökningar som renderat positiva yttranden från omställningsorganisationerna. Fokus läggs istället på formen för att maximera förutsättningarna för OSS-studenter att kombinera yrkesverksamhet med studier och samtidigt kunna ha kvar sitt sammanhang (bostadsort). Detta torde innebära en större efterfrågan på fristående kurser och kurspaket i lägre studietakt med nätburen undervisning (distans) men även kortare (eller längre) program med nätburen undervisning (eventuellt med lägre studietakt).

3 Vårt utbud utifrån omställningsstudiestödet – kurser och program

I tabellerna nedan redovisas antalet fristående kurser och antalet program med registrerade studenter 2022 eftersom det just är det aktuella utbudet av utbildning som står i fokus för rapporten. För

fristående kurser har utdraget gjorts för de kurser som har minst en förstagångsregistrerad och för program för de program som har minst en programnybörjare registrerad. Vi väljer att redovisa kurser med registrerade studenter istället för kurser och program med antagna studenter för att undvika att få med brus från kurser som är vilande av olika anledningar.

Till detta redovisas kurspaket och antalet kurser inom dessa separat. Tabellerna nedan är uppdelade på undervisningsform och studietakt.

Fristående kurser vid Högskolan Dalarna

Tabell 1 nedan anger antalet anslagsfinansierade fristående kurser med förstagångsregistrerade studenter för 2022. Av tabellen framgår att Högskolan Dalarna erbjuder 434 fristående kurser under 2022. Utdraget är gjort 221123 vilket innebär att det kan finnas enstaka kurser som ännu inte hunnit registrera studenter för den sista läsperioden höstterminen 2022. Kurserna varierar i studietakt från 20% till 100%.

Tabell 1:

Antal anslagsfinansierade fristående kurser med förstagångsregistrerade studenter 2022

Uppdelat på form (campus- eller distansstudier) och studietakt

Form	Antal
Campus	83
20% Studietakt	1
25%	10
50%	53
75%	3
100%	16
Distans	351
20%	8
25%	125
30%	1
50%	175
75%	2
100%	40
Totalsumma	434

Tabell 2:

Andel anslagsfinansierade fristående kurser med förstagångsregistrerade studenter 2022

I procent per form och studietakt av totalt antal fristående kurser

Form	Andel av totalen
Campus	19%
20% Studietakt	0%
25%	2%
50%	12%
75%	1%
100%	4%
Distans	81%
20%	2%
25%	29%
30%	0%
50%	40%
75%	0%
100%	9%
Totalsumma	100%

Kursernas form

Tabell 2 ovan motsvarar tabell 1 men anger *andelen* anslagsfinansierade fristående kurser med förstagångsregistrerade studenter för 2022. Andelen i procent relateras till det totala antalet fristående kurser. Av tabellen framgår att Högskolan Dalarna erbjuder 81 procent av de fristående kurserna på distans under 2022.

Av de campusförlagda kurserna ges 77 procent med en studietakt på 50 procent eller mindre samt 23 procent med en högre studietakt. Vidare utgörs hela 71 procent av Högskolan Dalarnas fristående kurser av distanskurser som läses på en studietakt av 50 procent eller lägre. Det är detta utbud inom fristående kurser som torde vara det mest attraktiva för redan etablerande yrkesverksamma studenter som vill bredda eller fördjupa sig för att stärka sin ställning på arbetsmarknaden.

De fristående kursernas innehåll

De fristående kurserna återfinns inom 40 olika ämnen och rör sig inom vetenskapsområdena naturvetenskap, teknik, medicin och hälsovetenskap, samhällsvetenskap och humaniora. Tyngdpunkten ligger inom området humaniora där majoriteten av kurserna inom detta område ges i moderna språk. Övriga fristående kurser återfinns sedan främst inom medicin och hälsovetenskap och samhällskunskap. Minst antal fristående kurser vid Högskolan Dalarna återfinns inom teknik och naturvetenskap respektive lärarutbildning där Högskolan bedömer att störst potential finns för att möta eventuella volymbehov (anta fler studenter och utöka antalet kurser), se mer under avsnitt 4 och 5.

Kurspaket

Utöver de kurser som redovisas i tabellen ovan så erbjuder Högskolan Dalarna 122 kurser inom ramen för ett fyrtiotal kurspaket (förstagångsregistrerade under 2022). Av kurspaketen ges c:a 90 procent på distans och c:a 80 procent med studietakt på halvtid eller lägre. Kurspaketen återfinns inom vetenskapsområdena naturvetenskap, teknik, medicin och hälsovetenskap, samhällsvetenskap och humaniora.

Program vid Högskolan Dalarna

Tabell 3 nedan anger antalet anslagsfinansierade program med registrerade programnybörjare för 2022. Av tabellen framgår att Högskolan Dalarna erbjuder 68 programvarianter med studenter registrerade på termin 1 under 2022. Eftersom samma program kan erbjudas med olika former är det totala antalet unika program färre. Programmen ges företrädesvis på hel- eller halvfart. Nedan används begreppet program även om den totala siffran vi relaterar till innehåller både unika program och programvarianter. Eftersom formen är i fokus i denna rapport har vi valt att redovisa på detta sätt för att kunna visa på utbudet av program på distans jämfört med campus samt deras studietakt.

Tabell 3:

Antal anslagsfinansierade program med registrerade studenter på termin 1 2022

Uppdelat på form (campus- eller distansstudier) och studietakt

Form & Studietakt	30	60	75	90	120	180	210	240	270	330	Totalsumma
Campus	1	9		1	3	16	1	3	1	1	36
50% Studietakt		1									1
75%								1			1
100%	1	8		1	3	16	1	2	1	1	34
Distans	1	11	1	7	3	3		2	1	3	32
50%		7		3						1	11
60%										1	1
100%	1	4	1	4	3	3		2	1	1	20
Totalsumma	2	20	1	8	6	19	1	5	2	4	68

Programmets form

Tabell 4 nedan anger *andelen* anslagsfinansierade program med registrerade programnybörjare för 2022. Andelen i procent relateras till det totala antalet programvarianter. Av tabellen framgår att Högskolan Dalarna erbjuder 47 procent av sina programvarianter på distans under 2022. Vissa program erbjuds både på campus och på distans, s.k. hybrida program, exempelvis vissa lärarprogram. Dessutom ges barnmorskeutbildningen på flera orter än Falun, bl.a. i Gävle och Karlstad (delvis med hjälp av nätburen undervisning).

Tabell 4:**Andel anslagsfinansierade program med registrerade studenter på termin 1 2022**

I procent per form och studietakt av det totala antalet program

Form & Studietakt	30	60	75	90	120	180	210	240	270	330	Totalsumma
Campus	1%	13%	0%	1%	4%	24%	1%	4%	1%	1%	53%
50	0%	1%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	1%
75	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	1%	0%	0%	1%
100	1%	12%	0%	1%	4%	24%	1%	3%	1%	1%	50%
Distans	1%	16%	1%	10%	4%	4%	0%	3%	1%	4%	47%
50	0%	10%	0%	4%	0%	0%	0%	0%	0%	1%	16%
60	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	1%	1%
100	1%	6%	1%	6%	4%	4%	0%	3%	1%	1%	29%
Totalsumma	3%	29%	1%	12%	9%	28%	1%	7%	3%	6%	100%

Av de campusförlagda programmen ges 94 procent på campus på helfart och 6 procent mindre än helfart. 63 procent av Högskolan Dalarnas program som ges distans har en studietakt på helfart och resterande ges på halvfart inklusive ett enstaka på 60 procent.

För OSS-studenter är det förmodligen i huvudsak de kortare programmen som torde komma ifråga. Av Högskolan Dalarnas program är 54 procent (37 stycken) två år eller kortare varav 62 procent ges på distans. Av de 20 maximalt ettåriga programmen ges hälften på campus och hälften på distans. Studietakten för de ettåriga campusprogrammen är för det allra mesta helfart och lite övervägande halvfart för de som ges på distans.

Värt att nämna är också att Högskolan Dalarna erbjuder arbetsintegrerad lärarutbildning där programmen ibland ges i en studietakt som skiljer sig från den reguljära. En anpassning som görs dels för skolhuvudmannen har möjlighet att behålla sin/a anställd/a under utbildningen, dels för att den studerande ska kunna fortsätta arbeta under tiden studierna genomförs.

Programmets innehåll

En översiktlig innehållslig beskrivning av de 68 programmen anges i nedan.

- 18 är kopplade till lärarutbildningen
- 10 är kopplade till hälsa och vård (varav 7 är olika sjuksköterske- eller barnmorskeutbildningar)
- 10 är olika varianter av ingenjör-, teknik- eller informatikutbildningar varav 2 i solenergiteknik
- 4 är kopplade till byggsektorn
- 4 är tekniska basår eller terminer.
- 8 berör design och produktion inom ljud, musik, bild och TV/Film
- 9 återfinns inom det samhällsvetenskapliga området (exempelvis inom ekonomi, turism och personal- och arbetsliv)
- 5 är kortare master/magisterprogram inom svenska och engelska

Sammantaget är således majoriteten av Högskolan Dalarnas olika program(varianter) kopplade till det som idag är att betrakta som bristyrken och yrken där kompetens efterfrågas². Samtidigt som en annan tyngdpunkt inom Högskolan Dalarnas utbud består av fristående kurser inom humanistiska ämnen som är att betrakta som ett starkt bidrag för det livslånga lärandet och bildning ur ett individuellt perspektiv.

Utbildningarnas nivå

Som angett ovan är det sannolikt att de som vill/behöver fördjupa sig för att stärka sin ställning på arbetsmarknaden samt de som helt eller delvis vill byta spår i relativt stor utsträckning kommer söka sig till utbildningar på avancerad nivå. Dels som påbyggnad för en grundutbildning, dels för att få en ny inriktning inom en snävare ram.

Vi har dock valt att inte gett parametern nivå hög prioritet innan det står mer klart vad som innehållsmässigt kommer vara det mest eftertraktade bland OSS-studenter samt om det verkligen kommer få effekt på efterfrågan av utbildning på avancerad nivå.

Ett mått är andelen HST per utbildningsnivå. För läsåret 21/22 var 11 procent av total HST utbildning på avancerad nivå. Detta innebär att Högskolan Dalarna ligger ungefär i mitten av andra jämförbara lärosäten. Se tabell 5 nedan.

Tabell 5: Procentandel HST per utbildningsnivå 21/22

Källa: UKÄ:s statistikdatabas, uttag 221111

Lärosäte	Avancerad nivå	Grundnivå	Ej klassificerad
Högskolan i Borås	15	84	1
Högskolan i Halmstad	15	84	1
Högskolan Väst	15	85	0
Högskolan Dalarna	11	89	0
Högskolan i Gävle	10	90	0
Högskolan Kristianstad	10	90	0
Högskolan Skövde	10	90	0

Ser vi till antalet programvarianter som ges på avancerad nivå så utgör avancerad nivå ungefär en 32 procent av det totala programutbudet (22 av 68).

4 Högskolan Dalarnas bidrag till att möta en ny grupp av studenter

Mot bakgrund av genomlysningen ser vi att Högskolan Dalarna står väl rustad att möta de behov av utbildning som det nya stödet kan ge upphov till. Detta med viss reservation för OSS-studenternas preferenser gällande utbildningarnas innehåll.

En stor andel av de fristående kurserna (81%) erbjuds på distans av Högskolan Dalarna, och många av dessa ges dessutom med en lägre studietakt. Gällande programmen så är andelen programvarianter som kan läsas på distans också förhållandevis stor (47%) liksom andelen programvarianter på 2 år eller mindre (54%).

---

² Se bl.a. Sveriges ingenjörers rapport och analys för omställningsstudiestödet *Tusentals ingenjörer knackar på högskolans dörr – Utan resurser blir kompetenssatsningen en chimär* som publicerades i september 2022 som indikation att det finns kompetensbrist inom naturvetenskap och teknik m.m.

Genom Högskolan Dalarnas befintliga utbud med en hög andel kurser och programvarianter i lägre studietakt ger utbudet också en flexibilitet för redan yrkesverksamma att kombinera studier med fortsatt arbete.

Gällande innehållet i våra utbildningar så står lärosätet redo att möta behoven utifrån arbetsmarknadens perspektiv. Av Högskolan Dalarnas program återfinns en betydande andel inom utbildning, vård och i viss mån ingenjörsyrket samt teknik och informatik. Hur fristående kurser inom humaniora kommer att bidra till att möta behoven av omställning återstår att se utifrån analys av OSS-studenternas preferenser. Men som exempel bidrar språkutbildningarna redan idag med kompetensutveckling och/eller breddning av lärare för moderna språk samt för industrisektorn i form av kompetensutveckling för att verka på den internationella marknaden. Som ett exempel för det sistnämnda är Högskolan Dalarna idag i kontakt med Northvolt för kompetensutveckling av personal som tillhörde det f.d. pappersbruket Kvarnsveden i Borlänge.

Utöver detta finns det vid Högskolan Dalarna exempel på samverkansforum som mycket väl kan komma att kunna utvecklas för att på olika sätt möta behov av omställning generellt. Två av dessa är *Pedagogisk Utvecklingscentrum Dalarna (PUD)* och *Socialtjänstens utvecklingscentrum Dalarna (SUD)*.

PUD är en mötesplats för lärare, skolledare och forskare som vill arbeta med att utveckla verksamheten i skolan. Till PUD är ett råd med PUD-regionens skolhuvudmän kopplat vilket gör att PUD fungerar som ett gemensamt organ för forskning, skolutveckling och lärarutbildning. PUD arrangerar redan idag den kompetensutveckling som önskas av deltagarna och har således potential att bygga dylik utbildning för exempelvis OSS-studenter. PUD har inte minst bidragit till att våra lärarutbildningar redan idag är mycket flexibla utifrån både studenternas och avnämarnas perspektiv.

Likaså är SUD en mötesplats för yrkesverksamma, ledare och forskare som vill arbeta för att utveckla verksamheten inom socialtjänst och närliggande hälso- och sjukvård. Via SUD anordnas idag olika typer av längre och kortare utbildningar för redan yrkesverksamma och har därmed också potential att erbjuda dylik utbildning mer specifikt för OSS-studenter.

Generell beredskap

Högskolan Dalarna en gedigen erfarenhet och kunskap om att bedriva utbildning via distans (nätburen undervisning) och då inte minst inom ramen för fristående kurser. Det finns ett gott stöd för detta i form av teknisk och pedagogisk support samt en samlad kollektiv kompetens och vana hos de undervisande lärarna.

En indikation på detta är den relativt goda prestationsgrad för fristående kurser som Högskolan Dalarna har nationellt sett, se tabell 6.

Tabell 6: Prestationsgrad i procent för fristående kurser och totalt vt19, vt20 och vt21

Källa: Egen statistik från Högskolan Dalarna samt UKÄ, *Studenternas prestationer och avhopp under coronapandemin*, Analysavdelningen, Reg. Nr. 51-00435-20, 2022-03-23

	Vt19	Vt20	Vt21
HDa Fristående kurser	57	55	66
Nationellt Fristående kurser	48	45	49
HDa totalt	76	74	80
Nationellt totalt	72	71	73

Några andra indikationer på Högskolan Dalarnas beredskap inför omställningsstudiestödets tänkta målgrupper är att vi redan idag, jämfört med det nationella snittet, har en stor andel äldre nybörjare,

högre andel icke-traditionella studenter samt en större andel återkommande i utbildning både med och utan examen (UKÄ:s statistikdatabas, uttag 221109). Detta torde innebära att vi redan idag tilltalar en del av den grupp som kan tänkas vända sig till högre studier för omställning (breddning, fördjupning eller spårbyte).

5 Utveckling av utbildningsutbudet med avseende på omställning

I dagsläget finns inget högskoleövergripande arbete eller inriktningsbeslut för att stärka utbildningsutbudet med avseende på omställning på arbetsmarknaden i allmänhet eller omställningsstudiestödet i synnerhet. Arbetet för att stärka denna typ av utbildningsutbud sker i dagsläget vid lärosätets institutioner. Nedan följer ett axplock av exemplen från institutionernas aktiviteter.

Vid institutionen för hälsa och välfärd finns tankar om att skapa en utbildning för undersköterskor så att de når de behörighetskrav som Socialstyrelsen formulerat (likt tekniskt basår för ingenjörer). Dessutom har Region Dalarna lyft behovet av en dietistutbildning.

Planer på att skapa ett kandidatprogram i språk *Language for specific purposes* finns vid institutionen för språk, litteratur och lärande. Tanken är att studera ett språk utifrån ett visst yrke eller fält. Programmet är planerat att ges inom engelska och svenska samt svenska som andraspråk med potentiell utökning av språkinriktningar i framtiden.

Både institutionen för kultur och samhälle samt institutionen för information och teknik samverkar med Hitachi Energy för att samskapa utbildningar som möter industrins behov, särskilt gällande energi-ingenjörutbildningar samt personal- och arbetslivsfrågor. Institutionen för kultur och samhälle har ett pågående utvecklingsarbete för sina kurspaket och institutionen för information och teknik arbetar också med att omarbeta högskoleingenjör i hållbara energisystem. Även utveckling av programmet (och kurspaket inom programmet) Digitala tjänster kommer att möta behov inom Hitachis verksamhetsområden och näringslivet i stort.

Institutionen för lärarutbildning undersöker förutsättningarna för att revidera sitt magisterprogram i pedagogiskt arbetet, bland annat för att öka tillgängligheten.

Alla institutioner arbetar i varierande grad med att göra utbildningsutbudet mer flexibelt och öppet utifrån studenternas behov (studietakt och studieform m.m.). Vissa ser redan idag över möjligheterna att öppna upp programkurser eller delar av program så att de kan sökas som fristående kurser eller kurspaket utan att konkurrera ut programstudenterna. Detta är särskilt intressant inom ramen för våra ingenjör-, informatik- och teknikutbildningar för att kunna erbjuda omställning inom områden kompetensbrist.

Generellt så väntas omställningsstudiestödet resultera i fler sökande till våra kurspaket och program på avancerad nivå samt i viss mån för våra lärarutbildningar inklusive vidareutbildning av lärare, kompletterande pedagogisk utbildning, arbetsintegrerad lärarutbildning och bidra till projektet *Fler vägar in i läraryrket*³. Särskilt intressant vore det också att kunna attrahera fler till de högaktuella utbildningarna inom solenergiteknik med tanke på den klimatomställning vi står inför. Högskolan planerar att försöka rikta en del av sin rekrytering och marknadsföring mot OSS-studenter.

---

³ Uppdrag kring upplysning och stöd för att hjälpa studenter hitta sin väg till förskolelärar- och lärarexamen. Se lararutbildning.nu/fler-vagar-in/kurser-genom-fler-vagar-in/

Ett angränsande arbete är också att växla upp samverkan med externa aktörer såsom stora arbetsgivare regionalt (exempelvis Northvolt kommande batterifabrik i Borlänge), offentlig sektor (vård, omsorg, utbildning) men även små och medelstora företag.

Slutligen kan det också nämnas att en satsning på ett nytt forskningsprogram ”Nätburen undervisning och digital kompetens i högre utbildning” lanseras vid Högskolan Dalarna. Syftet är att utveckla innovativa undervisningsmetoder över nätet för att därigenom öppna för en stor flexibilitet och nya vägar till kunskap. Det finns ett behov att utveckla och utforska strategier för att möjliggöra lärande i en föränderlig och digitaliserad värld vilket indirekt förväntas bidra till kvaliteten i de kurser som sannolikt kommer efterfrågas av OSS-studenter.

6 Utmaningar

Högskolan Dalarna välkomnar satsningen på studier för omställning. Vi anser att det just utifrån de snabba förändringarna på arbetsmarknaden, både kunskaps- och teknikmässigt samt med utgångspunkt i arbetssätt och -villkor i pandemins spår, behövs kontinuerlig påfyllning av utbildning genom livet. Det är av stor vikt att våra studenter kan återvända till högskolan för påfyllning inom ramen för sina professioner men även rustas för att kunna byta spår och växla karriär.

Med detta sagt, ser vi då några problem och hinder i arbetet med att möta kommande behov utifrån omställningsstudiestödet?

Den mest uppenbara farhågan delas förmodligen av de flesta lärosäten; de potentiella undanträngningseffekterna. Som det ser ut idag kommer OSS-studenterna konkurrera om samma platser som vanliga studenter och en överhängande risk är att det kommer bli svårt att bereda plats för alla studenter i och med denna nya grupp. Ett följdproblem blir att det då inte är säkert att OSS-studenterna kommer in trots att det finns ett individuellt och samhällligt behov att stärka deras kompetens samt att omställningsorganisationerna gett sitt styrkande för individens ansökan. Lärosätena har en begränsad utbildningsvolym och med bibehållna takbelopp så kan olika grupper komma att trängas undan.

Värt att nämna är även behovet av en definition av begreppet livslångt lärande, för detta ändamål men även för framtida satsningar och med tanke på ändringen i högskolelagen 1 juli 2021. Likaså behövs underlag gällande vilka utbildningar som OSS-studenter efterfrågar för att kunna växla upp inom de områdena.

Slutligen saknas en diskussion om validering och tillgodoräknande för denna potentiellt nya grupp av studenter i stor utsträckning. En viss farhåga finns att arbetsbördan för dessa frågor kommer öka om det visar sig att OSS-studenter som inte tidigare läst vill validera och/eller tillgodoräkna sig reell kompetens. Det kan komma att behövas samordning kring dessa frågor.

7 Referenser

Regeringsbeslut U2022/02386

Linnea, Högskolan Dalarnas Lednings- och informationssystem som hämtar information från bl.a. LADOK och utbildningsdatabasen.

Lararutbildning.nu, lararutbildning.nu/ fler-vagar-in/kurser-genom-fler-vagar-in/).

Sveriges ingenjörers rapport och analys för omställningsstudiestödet *Tusentals ingenjörer knackar på högskolans dörr – Utan resurser blir kompetenssatsningen en chimär* som publicerades i september 2022 som indikation att det finns kompetensbrist inom naturvetenskap och teknik m.m.

UKÄ:s statistikdatabas